

SEKTÖRDE KAMU DENETİMİ DE ORTADAN KALDIRILYOR

Son sürat özelleştirme

Hayati KÜÇÜK
EMO Hukuk Müşaviri

AKP İktidarı döneminde, elektrik dağıtım bölgelerinin özelleştirme ihalelerinin tümü tamamlanmış, 10 dağıtım bölgesi özel şirketlere devredilmiştir. Son olarak 7 dağıtım bölgesinin ihale sonuçlarına ilişkin Özelleştirme Yüksek Kurulu kararı 12 Nisan tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Önümüzdeki aylarda bu bölgelerin özel sektöre devredilmesiyle, elektrik dağıtımında 21 bölgesel özel tekel faaliyet yürütecektir.

Elektrik dağıtım bölgelerinin özelleştirme ihalelerinde ortaya çıkan ihale bedelleri, elektrik enerjisi fiyatlarının daha da pahalılaşacağına ipucu olmuştur. Ticari olarak beş parçaya bölünen elektrik enerjisinde uygulanan dönüşüm süreci, her aşamada yeniden eklenen kar ve maliyet unsurları ile özel sektörün spekülasyon hareketleri nedeniyle zaten fahiş bir artış göstermişken, dağıtım özelleştirmeleri ve ardından kamuya ait üretim altyapısının da özelleştirilmesiyle yeni bir pahalılık dalgasına neden olacaktır.

Ülkemizde üretime dönük hiçbir alanda yeterli ve gerekli yatırımlar yapılmazken, enerji özelleştirmeleri ve yatırımları sermaye kesiminin bel bağladığı en önemli sektör haline gelmiştir.

Denetimsizlik ilkesi

Enerji alanındaki özelleştirme ve piyasalaştırmanın ardından önemli bir denetimsizlik sorunu yaşanmaktadır. Hemen bütün sektörlerde bitirilen kamu denetiminin, yeni idari yapı içerisinde düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar eliyle yürütüleceği öngörülmüşken, özel sektörün yine özel şirketlere denetlenmesi kabul ettirilmeye çalışılmaktadır. Özel sektör elektrik üretim ve dağıtım şirketlerinin mali denetimi ile yatırımlarının gerçekleşmesinin izlenmesi, özel denetim şirketlerine bırakılmaktadır. Bu konularda defalarca verilen yargı kararlarına rağmen, ısrarlı bir şekilde yasal düzenlemeler yapılmakta, mevzuat bir türlü oluşmadığından yıllardır gerekli kamusal denetimler de yapılmamaktadır. Yeni piyasa yapısı içerisinde denetimsizlik adeta temel bir ilke haline almıştır. Su yapılarının kamusal denetimini özel şirketlere bırakan yönetmeliğin geçtiğimiz yıl Danıştay tarafından iptalinin ardından, 6111 sayılı Torba Yasa içerisinde eklenen bir hükümlerle yargı kararı etkisiz hale getirilmiş ve aynı içerikte bir yönetmelik 13 Mayıs tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ (TE-DAŞ) eliyle yürütülen proje onay ve kabullerinin yapılması da Enerji Bakanlığı’na önce özel sektör dağıtım kuruluşlarına verilmiş, kendi yatırımlarının onay ve kabulünü yapar konuma gelen dağıtım şirketlerinin uygulamalarının yaratacağı sorunlar nedeniyle bu yetkinin bir kısmı tekrar TEDAŞ’a aktarılmıştır. Bu düzenleme, piyasalaştırma sürecinde denetim adına önemli bir adım olmuştur. Ancak TEDAŞ bugün özelleştirme kapsam ve programında olan, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı’na bağlı bir kuruluştur. Ülke düzeyinde kabul ve onay yapabilecek teşkilatlanması da bulunmamaktadır. Yaygın bir kamu hizmetini

AKP iktidarında enerji sektörü tamamen özelleştirmeye açıldı. Dağıtım bölgelerinin satış ihaleleri yapıldı. Denetim sorunu ciddi ölçüde yaşanmaya başladı. Özel firmaların denetimi yine özel firmalara yaptırılmak isteniyor. Oysa, enerji üretimi ve sunumu kamu hizmeti anlayışıyla gerçekleştirilmeli.

yürütebilecek kadrolardan arındırılmış, özelleştirme kapsamında olması nedeniyle belirli bir bütçeye sahip olmayan TEDAŞ, bu zorluklar içerisinde yeniden teşkilatlanma çabası içerisine girmiştir. Bu süreç olumlu olmakla birlikte, özelleştirmenin ve piyasalaştırmanın getirdiği çarpıklıklar nedeniyle, projelerin para karşılığında onay ve kabulünün yapıldığı bir tablo ortaya çıkmıştır. Diğer yandan 1000 KVA ve altındaki üçüncü şahıs projelerinin onayı ile geçici ve kesin kabullerle ilgili olarak, özel sektör dağıtım kuruluşlarının yetkisi hukuka aykırı olarak devam etmektedir. Oysa denetim başta olmak üzere elektrik üretim ve sunumunun bir kamu hizmeti olduğu unutulmadan sorunların çözümü gerekmektedir. ■

TOPLUMSAL BAKIŞ

Kemal ULUSALER
EMO Enerji Çalışma Grubu Üyesi

Benden söylemesi...

Şu malum kedi-ciğer fıkrası; hani **Nasreddin Hoca** sabah ciğer alıp eve teslim eder. Eşi **Emine** Hatun ciğeri birilerine yedirir. Akşam, Hoca ciğer yerine sofrada bir tas tarhana ile karşılaşınca sorar:

“Hanım ciğer nerede?”

Eşi, hemen bir masal uydurur:

“Ayy, hiç sorma hünzir kedi, ciğeri yedi.”

Bu yanıtı inandırıcı bulmayan Hoca kediyi alır teraziye koyar, bakar ki satın aldığı ciğerden bile hafif. Kaşlarını çatıp eşine döner:

“Hanım, hanım kedi buysa ciğer nerede?”

Türkiye’de özelleştirmeler çeyrek yüzyıldan fazla bir süredir gündemden düşmüyor. Küresel kapitalizmin yeni liberal politikalarına entegre olma doğrultusunda, **“Durmak yok yola devam”** sloganıyla can siperane çalışan AKP Hükümeti, 2. Dönemi sonunda elektrik dağıtım devir işlemlerini de sonlandırdı. Süreç boyunca, hukuksal mücadele dahil her türlü mücadele yöntemiyle kamu varlıklarının özel sermayeye aktarılmasına karşı çıkan Elektrik Mühendisleri Odası gidişatı yavaşlatsa da tamamen durduramadı.

Bu uğurda özel sermaye çıkar çevrelerince **“terörist Oda”** ilan edilip hedef gösterilmesine rağmen topluma olan sorumluluğu gereği olayın peşini bırakmamakta direndi.

27 Nisan 2011 tarihinde yaptığı basın açıklamasında; **“Özelleştirme İdaresi’nin halen İnternet sayfasında elektrik enerjisi özelleştirmelerinde 5 temel amaçtan biri olarak ‘Kayıp/kaçak da azaltma sağlanması’ yer almaktadır. Kayıp ve kaçığın azaltılması ise, kediyi ciğer emanet edilmesine, kaçak elektrik kullanımından ceza almış bir şirketten beklenir bir duruma dönmüştür”** diyerek, özelleştirmelerin başka bir gerçeğine parmak bastı.

Kısa bir süre sonra gerçekleşecek genel seçimlere ilişkin seçim pusulası basım ihalesinde yaşananlar; (ihalenin önce yaklaşık 12 milyon lira bedelle verilmesi, bu bedelin Yüksek Seçim Kurulu’na fahiş bulunması ve tekrarlanan ihalede bu kez yaklaşık 900 bin liraya aynı firmaya verilmesi hikayesi...) aslında her türlü etik anlayışın bir kenara itilmesine somut bir örnek teşkil etmiştir. Hiçbir sorumlu(!), çıkıp da adı geçen firmaya; **“Bu ne ahlaksızlıktır”** diyemiyor, demiyor. Ve ahlaksızlığı ortak olup, ihaleyi aynı firmaya vermekten imtina etmiyor.

Olay, EMO’nun **“Kediyi ciğer emanet ediyorlar”** saptamasının çok ötesindedir. Ciğerin emanet değil, sunumu söz konusudur.

Bu yazının ekrana döküldüğü tarihte Kütahya’da bir gümüş madeninde siyanürlü atık barajı yıkıldı, yıkılacak noktadeden. Umarım sorun büyüyüp, bir çevre kıyımına dönüşmeden çözülür. Bu olay yakın geçmişte Macaristan’da yaşanan çevre kıyımıyla benzer özellikler taşımakta. Macaristan’ın özelleştirdiği madende, özel sektörün vahşeti çok açık bir şekilde görülmüştü. Türkiye’de de kamu elinde yaklaşık 18 yıl çalıştırılan maden, özel sektöre devri ile birlikte aşırı kar hırsıyla 6 yıl içerisinde çevre için bir kıyım aracına dönüştürülmüştür.

Önce maden emekçileri kapının önüne konmuş ve 4/C kısıcına sokulmuş, maliyetleri düşürme adına yeterli, ehil teknik eleman çalıştırılmamış ve aşırı üretim hırsı da üzerine bindirilerek kıyımın zemin hazırlanmıştır. Bir kez daha kapitalizm, vahşi yüzünü göstermiş; kendisine neredeyse bedelsiz sunulan ciğeri yeterli görmemiş, doymak bilmez hırsı gemi azyaya almıştır.

Birkaç gün sonra bu ülke insanı sandık başına gidecek. Ey yurdumun eşitsiz koşullarda, siyasi tekellerin güdümünde ve de hegemonyasında kotarılmış bir seçme-seçilme oyununda figüranlık yapacak olan seçmeni!

Seçim günü sabahında bir düşün;

Ciğer ne ola, ciğeri sunan kim, mideye indiren kim?

Doymayıp da **“Daha da yok mu?”** diyen kim?

Ciğeri beş para etmez ciğer tüccarları kim?

Benden söylemesi...

“Dediğim dedik, çaldığım düdüğü” havalının yine hakim konumda olacağını ve de **“Ahh ciğerim yanıyor, elim kırılıydı”** teranelerini daha çok dinleyeceğimi bile...

Benden söylemesi...

